

Vyrovnaná cesta, III.

Cesta spravedlivých je přímá, neboť ty sám, spravedlivý a přímý Bože, mu ji vyrovnáváš. Ano, Pane, rádi kráčíme po cestách tvého zákona a toužíme oslavit tvoje jméno. V našich srdcích plane touha po tvé lásce a slávě. (Iz 26, 7–8)

Hlas volajícího na poušti zve k vyrovnaní stezek, zasypání děravých silnic a odstranění bariér v cestě. Pán přichází a touží se setkat (srov. Mt 3, 3). Až betlémské Dítě dospěje, bude s nebývalou lehkostí přistupovat k lidem, kteří jsou za zdmi předsudků a ploty sociálního vyloučení. K tomu vybidne i své následovníky (Mt 25, 31–46): vnášet Boží spravedlnost a milosrdenství do života všech lidí.

1. PŘÍPRAVA A KLÍČOVÉ POJMY

Víme, že Boží Syn přišel a dal nám rozum, abychom poznávali pravého Boha. My jsme v tom pravém Bohu skrze jeho Syna Ježíše Krista. On je pravý Bůh a věčný Život. (1 Jan 5, 20)

O čem v těchto dnech rozmlouváte? Co prožíváte?

S čím přicházíte k dnešní bohoslužbě?

Jaké místo má kritický rozum a dialog v kultuře křesťanského života?

Proč dodržovat zvyky, které člověk nedovede racionálně zdůvodnit?

V čem jsou pochybnosti ve víře dobré a přínosné?

Biblické **slovo** (řec. *logos*; smysl, rozum, kniha, moudrost, záměr; např. *logika*, *antropologie*, *epidemiologie*, *psychologie*) se v Písmu objevuje jak v „komunikačním“ významu, tak i v čistě teologickém. Bůh tvoří *slovem* (Gn 1, 3) a jeho *slova* jsou zároveň skutky: „Stalo se ke mně Hospodinovo *slovo*“ (Jer 2, 1). Svět proto není chaotický, ale vnitřně *logický*. Pro biblického autora je nepředstavitelné, aby Bůh *slovem* slíbil a svůj slib nesplnil (obdoba kulatého čtverce). Kdo není Bohem *osloven*, neexistuje. Boží *slovo* tak zároveň vyjadřuje jak Boží vůli, tak i jeho osobnost a autoritu. ¶ V podobném duchu se objevuje i **moudrost** (řec. *sofia*; praktičnost, cílevědomost, řemeslnost, reflektovaná zkušenost, důvtip, poznání; např. *filosofie*, *sofistika* – vaný; istanbulský chrám Hagia *Sofia*). Hospodin je *moudrý*, protože postupně dosahuje svých záměrů. Důsledně rozlišuje mezi dobrem a zlem a správně vyhodnocuje vnější podněty. Teologická *moudrost* spočívá v úctě vůči Hospodinu a logickém řádu světa (Přís 1, 7). ¶ Ochota židovských básníků **personifikovat** Boží *Slovo* nebo *Moudrost* (popř. další věci, či vlastnosti) vychází zejména z nepřítomnosti abstraktních pojmů v semitském jazyce. Nelze tedy bez dalšího tvrdit, že se jedná o samostatnou božskou osobu v křesťanském slova smyslu.

V krátké diskuzi si předsedající v hlavě shrne očekávání, touhy a intence účastníků bohoslužby a připraví si vstupní modlitbu podle následujícího mustru:

Kdo? „Bože, náš Otče...“

Proč? „tvůj Syn přijal lidský život za vlastní s jeho slabostmi a neumětelstvím;
z chaosu tvoříš řád, který můžeme poznávat;“

Co? „kéž v mezilidských vztazích rozvíjíme důstojnost, kterou nám tvůj Syn daroval;
ať v síle Ducha Moudrosti hlouběji poznáváme tajemství věčného života s tebou;“

Jak? „Skrze Krista, našeho Pána.“

2. LÍTOST NAD HŘÍCHY A MODLITBA

Předsedající začne bohoslužbu znamením kříže:

Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.

Už v nejstarší biblické tradici Bůh urovnává chaos, přináší řád, daruje člověku poznatelný svět. Lidstvo se nemusí bát napínat své rozumové schopnosti. Žádné otázky a vědění před ním nejsou skryté. Mnohokrát a mnoha způsoby se Bůh zjevoval dědicům Izraele. ^{Žid 1, 1} Ve správný čas se pak zjevil všem. V tváři a hlase Ježíše z Nazareta získal člověk zrcadlo nebeského Otce. Není pro nás „moudrost víry“ jen čtením knížek? Nevyhýbáme se otázkám víry, které se skutečně dotýkají našeho srdce?

Následuje chvíle ticha.

V rámci úkonu kajicnosti je možné si obvyklým způsobem umýt ruce a pronášet u toho slova žalmu 51, 4 „Smyj ze mě, Bože, mou nepravost a očišť mě od hříchu.“

V: Nejsou ti vzdálena dramata lidského života, Pane:

smiluj se nad námi.

O: Pane, smiluj se nad námi.

V: Učíš nás milosrdenství a pravdivému rozlišování, Kriste:

smiluj se nad námi.

O: Kriste, smiluj se nad námi.

V: Odpouštíš nám, i když se ti v životě někdy vyhýbáme, Pane:

smiluj se nad námi.

O: Pane, smiluj se nad námi.

V: Smiluj se nad námi, všemohoucí Bože,
odpušť nám hříchy a doved' nás do života věčného.

O: Amen.

Sláva na výsostech Bohu
a na zemi pokoj lidem dobré vůle.
Chválíme tě. Velebíme tě. Klaníme se ti.
Oslavujeme tě. Vzdáváme ti díky pro tvou velkou slávu.
Pane a Bože, nebeský Králi, Bože, Otče všemohoucí.

Pane, jednorozený Synu, Ježíši Kriste.
Pane a Bože, Beránku Boží, Synu Otce.
Ty, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi;
ty, který snímáš hříchy světa, přijmi naše prosby.
Ty, který sedíš po pravici Otce, smiluj se nad námi.

Neboť ty jediný jsi Svatý, ty jediný jsi Pán,
ty jediný jsi Svrchovaný, Ježíši Kriste,
se svatým Duchem ve slávě Boha Otce. Amen.

Zde následuje **modlitba**, která shrne očekávání, touhy a intence účastníků bohoslužby.

3. NASLOUCHÁNÍ PÍSMU

Co bylo od počátku, co jsme slyšeli, co jsme vlastníma očima viděli, co jsme bedlivě pozorovali a čeho se naše ruce dotýkaly – to vám zvěstujeme: Slovo života. Ten Život byl zjeven. My jsme ho viděli a svědčíme o něm. Zvěstujeme vám věčný život, který byl u Otce a nám byl zjeven. (1 Jan 1, 1–2)

Vzdělaný Jehošua ben Sira vyučuje moudrosti Písma a svým posluchačům zanechává duchovní katechismus všedního života; na svou dobu moderní text, který vnímal proměny helénskému světa. Uplynulo několik desítek let – mezi tím proběhlo v Izraeli makabejské povstání (viz 1 Mak, 2 Mak) – a Jehošuaův vnuk se dostává do Alexandrie v Egyptě. Tam je překvapen fenomenální antickou vzdělaností a uvažováním. Tamní židovská obec však v této oblasti zaostává. Knihu svého praděda proto překládá do srozumitelné řečtiny (viz Sir, prolog). Moudrost (angl. *Lady Wisdom*) provází Izraele od prvopočátků. Hospodin sice sídlí na výsostech, ale jeho Moudrost mezi Izraelity našla svůj domov.

Úryvek z knihy Sirachovcovi.

24, 1–2.8–12 (BOG+jäg)

Původ Moudrosti: 24, 1≈7

J Moudrost se sama chválí
a slaví uprostřed svého lidu.
Ve shromáždění Nejvyššího otvírá svá ústa
a velebí se před jeho zástupy:

Moudrost přebývá v Izraeli: 24, 8–12

M „Tvůrce veškerenstva mi dal rozkaz,
můj stvořitel mi poručil vztyčit stan.
Řekl mi: „Usaď se v Jakubovi,
v Izraeli měj své dědictví!“
Před věky, tehdy na počátku, mě stvořil,
až na věky být nepřestanu.
Před ním ve svatém Stanu [setkávání] jsem konala svou službu
a pak na Siónu jsem obdržela sídlo.
Usadil mě v městě, které miloval jako mě,
v Jeruzalémě vykonávám svou moc.
V lidu plném slávy jsem zapustila kořeny,
v Pánově údělu, v jeho dědictví.“

– Slyšeli jsme slovo Boží.

Než aby Prolog Janova evangelia byl poetickou předmluvou celého vyprávění, představuje tato báseň trest starozákonních a novozákonních myšlenek o Bohu a světě. Navazuje na biblickou tradici mudroslovných knih, které zosobňují *Slovo* (Iz 55, 10–11; Mdr 18, 14–16) nebo *Moudrost* (Sir 24) jako božského prostředníka mezi Bohem a jeho stvořením. V úžasu evangelista tyto verše převzal ze starší (církevní) tradice a obohatil je o narážky na Ježíšovo lidství a Janovo svědectví.

Začátek evangelia podle Jana.

1, 1–18 (BOG+jäg)

Prolog: 1, 1–18

E Na počátku bylo Slovo
a to Slovo bylo u Boha
a to Slovo bylo Bůh.
Ono bylo na počátku u Boha.
Všechno povstalo skrze ně
a bez něho nepovstalo nic.
Co v něm povstalo, byl život
a ten život byl světlem lidí.
To světlo svítí v temnotě
a temnota ho nepohltila.

Byl člověk poslaný od Boha, jmenoval se Jan.
Přišel jako svědek, aby svědčil o tom světle,
aby všichni uvěřili skrze něho.
On sám nebyl tím světlem,
měl jen svědčit o tom světle.

Bylo světlo pravé, které osvěcuje každého člověka;
to přicházelo na svět.

Na světě bylo
a svět povstal skrze ně,
ale svět ho nepoznal.
Do vlastního přišel,
ale vlastní ho nepřijali.

Všem, kdo ho přijali,
dal moc stát se Božími dětmi,
těm, kdo věří v jeho jméno,
kdo se zrodili ne z krve,

ani z vůle těla, ani z vůle muže,
ale z Boha.

A Slovo se stalo tělem
a přebývalo mezi námi.
Viděli jsme jeho slávu,
slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn,
plný milosti a pravdy.

Jan o něm vydával svědectví a volal:
„To je ten, o kterém jsem řekl:
Ten, který přijde po mně, má větší důstojnost,
neboť byl dříve než já.“

Všichni jsme dostali z jeho plnosti,
a to milost za milostí.
Neboť Zákon byl dán skrze Mojžíše,
milost a pravda přišly skrze Ježíše Krista.
Boha nikdo nikdy neviděl.
Jednorozený Bůh, který spočívá v náruči Otcově,
ten o něm podal zprávu.

– Slyšeli jsme slovo Boží.

„Kdo má uši, slyš!“ (Mt 11, 15). „Moderní doplňky“ starobylého výběru biblických spisů Janovi očividně nedaly spát. Uvažování Jehošuy ben Sira o Moudrosti ho zaujalo. Představoval si tehdy Moudrost jako princeznu Krále Nejvyššího, která nalezla svého ženicha. „Usaď se v Izraeli. Tam si rozprostři svůj stan. Tam je tvůj domov.“, řekl jí nebeský Otec. A tak mezi syny a dcerami Izraele žila a snášela s nimi události dobré i zlé. Nebála se kočovného života ve stanech. A když se z nomádů stali zemědělci, i tam Moudrost – mezi nimi – nalezla své místo. Jejím prvním domovem přeci byla srdce Izraelových potomků. Jehošua sní o Hospodinově Moudrosti, která je blízko, blizoučko vyvolenému národu. Žije s ním kdekoli, kde se ocitá – v Kanaánu, v egyptském otroctví, v babylónském vyhnanství. Na celé zemi není jediného místa, kde by Izraele opustila. „Ostatní národy, ať se utěšují bohy měst, hor, pastvin a údolí, ale Hospodinova Moudrost provází Boží děti kamkoli je vítr zavane.“ A jaké je poslání Moudrosti? Ať už Izraelité žijí ve stanech nomádů nebo v kamenných domech, Moudrost vede jejich srdce, aby svými životy ctili Hospodina.

V Jehošuvě úvahách se ozývá zpěv dávného žalmisty: moudrost začíná hledáním Boha, v neskrývané úctě vůči němu i dílu jeho rukou (Žalm 111).

Evangelista Jan tedy s moudrostí a úctou uspořádá své vzpomínky na Ježíše Nazaretského (Jan 18, 7). Kým je? Je důvěryhodným svědkem o Tom, který ho poslal (Jan 8, 12–30). Kdo ho poslal? Bůh, který *JE* uprostřed svého lidu. Není zlatým teletem, před kterým je třeba vulgárně padat do prachu země (Ex 32, 1–14). Není bouří ani vichřicí, před kterou je třeba se skrýt (Iz 66, 15). Není zdrcujícím tichem, které je třeba rozbít vlastními bláboly a jimi se chlácholit (Job 4, 16nn; srov. množství slov prázdných modliteb, Mt 6, 7). Ve světle evangelia Jan uvažuje o Boží přítomnosti v lidské rodině jako o božsko-lidském rozhovoru (řec. *dialog*). Bůh *vyslovuje své slovo*; *slovo*, které rezonuje v lidských uších a dává život (srov. Gn 1, 20–31). Božský hlas, který na Sinaji lidem svojí hrůzostrašností podlamoval kolena, tehdy ještě potřeboval tlumočníka, a ani nevdalo, že zadržával (Ex 4, 10; 20, 18–19). Nyní nastal ten správný čas (řec. *kairos*), aby člověk naslouchal i promlouval s Bohem bezprostředně; aby zahlédl ústa i tvář dosud neviditelného Boha. Ježíš je vysloveným slovem Stvořitele i důstojnou odpovědí lidstva (srov. Mt 6, 9–13; proto se církev dennodenně modlí biblické žalmy: Božím *slovu* naslouchá i Božím *slovem* odpovídá).

Vyslovené (božsko-)lidské *slovo* není pouhou předávanou informací. Je sociální zkušeností, interakcí. Neoddělitelnou součástí *slova* je osobní blízkost, setkání lidí ve vzájemné úctě. Překřikování nebo partyzánské mlčení postrádá sdělnost *slova*. Když v Janově evangeliu Bůh promluvil svým *slovem*, nevznášel se vysoko nad nebeskou klenbou, kde by s úsměšky pozoroval lidské mraveniště světa. Bůh, který promlouvá, je v těsné blízkosti lidského obydlí. Jeho *slovo* pak vstupuje ještě blíže, do samotného nitra člověka (předpona řeckého slova *dia-logos* ostatně znamená „skrz“). „[Já a můj Otec] přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek.“, řekl Ježíš o těch, kteří dokáží naslouchat slovu a žít podle něj (Jan 14, 23b).

Zní to jednoduše? Leč – *slovy* Matouše citujícího *slova* Izaiáše – naše srdce jsou mnohdy sádelnatá, uši zacpané a oči odvrácené (Mt 13, 15; Iz 6, 9–10). V božsko-lidském rozhovoru naše těla vypovídají o fyzické přítomnosti, ale tím vzájemnost končí (srov. leckteré „bohoslužebné“ shromáždění). Z dialogu se stává monolog. Teprve vzájemný rozhovor může přinést uzdravení (Mt 13, 16–17). Chasidský rabi Nachman z Braclavi kdysi vyprávěl příběh, kde hlavní hrdinové vstoupí do země, která se naučila mít v úctě *slovo*. Nebylo tomu tak vždy: „Přišli jsme na tržiště, kde stál na řečništi člověk a promlouval k zástupu. Zdálo se, že jeho slovo spočívá na obnažených srdcích jako dotek ruky... Ale když skončil, lidé se pozvolna rozešli a šli za svou prací jako dříve – jeho slovo jim pod kůži neproniklo.“ Co může být smutnějšího než slovo, které pohladí uši, povzbudí intelekt „To je zajímavé.“, ale pulzující srdce nezasáhne? Když Marie Magdalská doběhla mezi učedníky, lapala po dechu a soukala ze sebe *slova* „Viděla jsem Pána!“, tak učedníky to tehdy nechalo chladnými (Jan 20, 18). Apoštol Tomáš si dokonce někam odběhl (v. 24). Lidská ústa mají jedinečný dar. Rozumem vyznávají víru (lásku) skrytou v nitru člověka. Do uší posluchačů nechávají plynout *slova*, která svědčí o neutuchajícím úsilí lidí všech národů a generací poznat ve svém životě neviditelného Boha. „Blahoslavení, kdo nevidí, a přesto důvěřují slyšenému *slovu*!“ (srov. v. 29).

4. ODPOVĚĎ PÍSMU

Kdo Boží slovo zachovává, v tom je Boží láska opravdu přivedena k dokonalosti. Podle toho můžeme poznat, že jsme v Kristu. Kdo tvrdí, že v něm zůstává, má se i sám jít životem tak, jak chodil on. (1 Jan 2, 5–6)

Bůh, kterého nikdo nikdy neviděl, se v Ježíšově životním příběhu stal pro člověka viditelným i hmatatelným. Radikálně se vlomil do lidských dějin.^{srov. 1 Jan 1, 1} Ač je Bůh nekonečně větší než veškerá lidská slova, ač tázající se lidský rozum a racionalita mnohdy přešlapávají v temné noci, v těle narozený Boží Syn posvětil náš intelekt, abychom svými ústy o něm vydávali světu svědectví.

Vyznejme víru, ve které jsme pokřtěni:

Apoštolské vyznání víry

Věřím v Boha, Otce všemohoucího,
Stvořitele nebe i země.

I v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho;
jenž se počal z Ducha Svatého,
narodil se z Marie Panny,
trpěl pod Ponciem Pilátem,
ukřižován umřel i pohřben jest;
sestoupil do pekel,
třetího dne vstal z mrtvých;
vstoupil na nebesa,
sedí po pravici Boha, Otce všemohoucího;
odtud přijde soudit živé i mrtvé.

Věřím v Ducha Svatého,
svatou církev obecnou,
společenství svatých,
odpuštění hříchů,
vzkříšení těla a život věčný.

Amen.

Modlitba věřících

Apoštol Pavel nás vybízí, abychom se ve shromáždění věřících obraceli k Bohu prosbami, přímlovami i díky.

Určitě ho máme i za co chválit. (srov. 1 Tim 2, 1–2; Zj 7, 12)

Doporučuji v návaznosti na slyšené Boží slovo ve společném rozhovoru zformulovat 2× chvály, 2× díky, 2× prosby a 2× přímlovy. Až se budou jednotlivá zvolání pronášet, jako odpověď lidu lze použít „**Přijď, Pane Ježíši!**“

Snad je moudré vzpomenout i na nemocné a na lidi v karanténě, na ty, kdo jsou v první linii boje s epidemií, za zdravotníky, policisty, vojáky, hasiče a na všechny, kteří svou službou a nezištnou pomocí nesou riziko nákazy. Pamětlivi můžeme být i na děti, studenty, jejich sebedisciplínu k učení v této době, a inspiraci k vlastnímu rozvoji.

5. MODLITBA PÁNĚ

*Co jsme tedy viděli a slyšeli, zvěstujeme i vám, abyste i vy měli s námi společenství. Naše společenství je totiž s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem.
(1 Jan 1, 3)*

Otče náš, jenž jsi na nebesích,
posvěť se jméno tvé.
Přijď království tvé.
Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi.
Chléb náš vezdejší dej nám dnes.
A odpusť nám naše viny,
jako i my odpouštíme našim viníkům.
A neuveď nás v pokušení,
ale zbav nás od zlého.
(Neboť tvé je království i moc i sláva navěky.)
Amen.

6. DOBROŘEČENÍ

Povzbuzení apoštola Pavla: (Kol 3, 15–17; BOG+jäg)

„Ať ve vašich srdcích vládne Kristův pokoj: k němu jste byli povoláni. Kristovo slovo ať je u vás ve své plné síle. *Moudře* se navzájem poučujte. S vděčností zpívejte Bohu z celého srdce žalmy, chvalozpěvy a duchovní písně. Cokoli mluvíte nebo konáte, všechno dělejte ve jménu Pána Ježíše a skrze něho děkujte Bohu Otci.“

Účastníci se žehnají znamením kříže:

V: Dej nám, Bože, své požehnání,
chraň nás všeho zlého a doved' nás do života věčného.

O: Amen.

V: Dobrořečme Pánu.

O: Bohu díky.

V ideálním světě by nyní následovalo slavnostní pohoštění.

Četli jim z knihy Božího zákona, vykládali a vysvětlovali smysl, aby posluchači rozuměli tomu, co se četlo. Lid plakal, jak slyšel Tóru. „Rozejděte se, jezte slaninu cestou a pijte sladké víno. A rozdělte se s tím, který sám nemá nic připraveno! Dnešní den byl zasvěcen našemu Pánu. A nesmutněte! Vždyť radost z Hospodina je vaší silou!“ (Neh 8, 8.9b.10)